

Ljubljana 2005

TEORIJA IN ZGODOVINA DRAME IN GLEDALIŠČE

Predmetni izpitni katalog za splošno maturo ■

Predmetni izpitni katalog se uporablja od spomladanskega roka **2007**, dokler ni določen novi. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal maturo, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno maturo za isto leto.

ric

Državni izpitni center

Viri: program Umetniška gimnazija: dramsko-gledališka smer (ZRSŠŠ 2000); Učni načrt za predmet zgodovina in teorija drame in gledališča (2000); primerljivi izpitni katalogi za splošno matura (sodobni ples, slovenščina)

VSEBINA

1. Uvod	5
2. Izpitni cilji	6
2.1 Zunanji del izpita	6
2.2 Notranji del izpita	7
3. Zgradba in vrednotenje maturitetnega izpita	8
3.1 Shema izpita	8
3.2 Tipi nalog in vrednotenje	8
3.3 Merila vrednotenja izpita in posameznih izpitnih delov	10
4. Izpitne vsebine in cilji	13
5. Navodila kandidatu pri samostojnem delu	20
5.1 Pisanje seminarske naloge	20
5.2 Priprava na govorno-telesno izvajanje dramskega besedila	21
6. Kandidati s posebnimi potrebami	22
7. Primeri izpitnih vprašanj in navodila za ocenjevanje	23
8. Literatura	31

1. UVOD

Predmetni izpitni katalog je namenjen kandidatom, ki so se odločili za teorijo in zgodovino drame in gledališče kot izbirni predmet pri splošni maturi. Maturitetni izpit preverja znanje in spretnosti, pridobljene pri predmetu zgodovina in teorija drame in gledališča (potrdil Strokovni svet RS leta 2000 v obsegu 280 ur), delno pa tudi pri drugih strokovnih predmetih (pri umetnosti govora, umetnosti gibanja in pri predmetu video in film) ter v dramsko-gledališki in improdelavnici, vse v programu dramsko-gledališke gimnazije. V katalogu so zajete tudi obvezne vsebine in cilji maturitetnega izpita ter primer izpitne pole z merili za vrednotenje.

2. IZPITNI CILJI

Maturitetni izpit teorija in zgodovina drame in gledališče pokaže, kako dobro so kandidati usvojili oziroma dosegli funkcionalne in izobraževalne cilje (pri strokovnih predmetih in v delavnicah, navedenih pod 1. Uvod), koliko so ustvarjalni, govorno in telesno kultivirani, kritični, vztrajni, kakšen je njihov estetski okus, odnos do slovenske in svetovne dramatike ter do slovenskega in svetovnega gledališča, do njunih prepletov in medsebojnega oplajanja.

Izbirni maturitetni predmet je sestavljen iz dveh delov:

1. reševanja izpitne pole (zunanje ocenjevanje);
2. dosežka v ustvarjalni delavnici, seminarske naloge in govorno-telesnega izvajanja (notranje ocenjevanje).

2.1 ZUNANJI DEL IZPITA

A) Izpitna pola

Z reševanjem izpitne pole pokažejo kandidati:

- osnovno poznavanje reprezentativnih slovenskih in svetovnih dramsko-gledaliških umetnin, njihove dramaturške strukturiranosti in gledališke uprizorljivosti;
- osnovno poznavanje pred- in uprizoritvenega besedila, video- in filmskega scenarija, elektronskega besedila ter možnosti in postopkov odrske izvedbe;
- poznavanje temeljnih dramskih, dramaturških in gledaliških kategorij, ob njih pa tudi glasbenih, plesnih, likovnih, filmskih in elektronskih, izraznih in oblikovnih možnosti pri gledališkem uprizarjanju;
- uporabnost temeljnega dramaturškega znanja in razčlenjevalnih spretnosti za literarno in dramaturško (uprizoritveno) razčlenjevanje in vrednotenje posameznih dramskih situacij in/ali celotnih dramskih besedil ter sprejemanje njihovih gledaliških uprizoritev;
- osnovne sposobnosti definiranja, prepoznavanja, primerjanja, povzemanja, kritičnega vrednotenja branega dramskega besedila in/ali videne gledališke uprizoritve;
- osnovne sposobnosti govorno-telesnega izvajanja razčlenjenega besedila in zamišljanja njegove gledališke uprizoritve; obvladanje osnov gestikulacije, ritmike, gibanja, glasovnih modulacij (govorne, gibalne, improvizacijske, interpretativne, igralske spretnosti idr.);
- osnovno govorno-telesno kultiviranost.

2.2 NOTRANJI DEL IZPITA

B) Seminarska naloga

V njej kandidati podrobneje obdelajo eno izmed tem, vezano na izbrani maturitetni tematski sklop ali na snov v učnem načrtu. Kandidati pokažejo:

- sposobnosti razčlenjevanja, sklepanja, primerjanja, povzemanja, vrednotenja, uporabe dramaturškega in teatrološkega znanja, pridobljenega pri predmetu zgodovina in teorija drame in gledališča, delno pa tudi pri drugih strokovnih predmetih (umetnost govora, umetnost giba, film in video).

C) Dosežek v ustvarjalni delavnici

Kandidati pokažejo:

- sposobnosti dramaturškega razčlenjevanja in interpretacije izbranega dramskega besedila/lika (v šolskem gledališko-uprizoritvenem projektu) ali
- sposobnosti tvorjenja izvirnega dramskega besedila ali scenarija katere koli vrste (gledališki, filmski, video, elektronski) ali
- sodelovanje pri režiji šolske gledališke uprizoritve, plesno-gibalni nastop, koreografijo, glasbeno opremo šolske gledališke uprizoritve, video-filmsko opremo uprizoritve ali lastno video- oziroma filmsko stvaritev, gledališki list s plakatom, scenografijo, kostumografijo ipd.

D) Govorno-telesno izvajanje dramskega besedila z zagovorom

Kandidati pokažejo:

- obvladanje govorno-telesnega izvajanja (monološkega) besedila in nekaj prvin igralske tehnike (gestikulacijske, ritmične, govorne, gibalne, improvizacijske),
- govorno-telesno kultiviranost, estetski okus,
- samozavest, sproščenost, izvirnost in druge odlike javnega nastopa.

Maturitetni izpit torej preverja pridobljeno dramaturško in teatrološko znanje in spretnosti ter omogoča sklepno ovrednotenje štiriletnega dela.

3. ZGRADBA IN VREDNOTENJE MATURITETNEGA IZPITA

Ocena uspešnosti kandidatov se oblikuje iz zunanjega in notranjega dela izpita.

Oceno zunanjega dela izpita kandidat pridobi pri pisnem izpitu, ocenjenem po načelih zunanjega ocenjevanja. Izpitna pola zagotovi 70 % ocene.

Ocena notranjega dela izpita se pridobi iz dosežka v ustvarjalni delavnici, seminarske naloge in govorno-telesnega izvajanja dramskega besedila z zagovorom. Tako kandidati pridobijo preostalih 30 % ocene.

Končna ocena se določi na podlagi seštevka odstotnih točk, dobljenih z zunanjim in z notranjim ocenjevanjem. Največje mogoče število točk je 100 (100 %). DPK določi merila, kako se iz uspeha pri pisnem in ustnem delu maturitetnega izpita, izraženega v odstotnih točkah, določi uspeh na lestvici od nezadostno (1) do odlično (5). Način pretvorbe je enak za spomladanski in jesenski rok.

3.1 SHEMA IZPITA

Deli izpita	Trajanje	Delež pri oceni	Ocenjevanje	Pripomočki
A) izpitna pola	90 minut	70 %	zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik, svinčnik in radirka
B) seminarska naloga	delo med letom	10 %	notranje	
C) dosežek v ustvarjalni delavnici	delo med letom	10 %	notranje	
D) govorno-telesno izvajanje dramskega besedila z zagovorom	20 minut	10 %	notranje	

3.2 TIPI NALOG IN VREDNOTENJE

A) Izpitna pola

Izpitno polo sestavljajo naloge različnih tipov, da lahko kandidati pokažejo širše in globlje poznavanje temeljne dramaturške teorije, pomembnejših dramskih besedil, dramsko-gledaliških dogodkov v zgodovini dramatike in gledališča, specifik gledališkega uprizarjanja, njegovega smisla, pomena, namena in osnov kritiške recepcije ter refleksije.

V izpitni poli so zato naloge:

- zaprtega tipa (izbiranje med da/ne, podčrtovanje/obkrožanje pravilnega odgovora, povezovanje podatkov, kratki odgovori in dopolnjevanje, razvrščanje podatkov, kratko utemeljevanje ali presoja, grafično ponazarjanje);
- polodprtega tipa (strukturirane naloge s podvprašanji, ki se nanašajo na neko besedilo, tabelo, graf, skico ...);
- odprtega tipa (tvorba krajše neumetnostne besedilne vrste, npr. esejistična refleksija, kritična ocena; predstavitev zamisli gledališkega lista, plakata, vabila, napovedi, uprizoritve; razčlemba lika, prostora, časa, dogajanja, dramske oziroma gledališke situacije, dramskega podobja ipd.).

Vsaka naloga izpitne pole je ovrednotena z določenim številom točk. Med nalogami je lahko tudi ustvarjalna, vezana na gledališko uprizarjanje (npr. predstavitev zamisli gledališke izvedbe dramskega lika).

DPK SM pred zaključkom tretjega letnika (v maju) objavi izbrani tematski sklop (skupaj z dramskimi besedili za govorno-telesno interpretacijo), navede strokovna pojasnila in priporoči literaturo. Tematski sklop je osnova za sestavljanje izpitne pole. Izpitno polo z nalogami različnega tipa sestavi DPK SM za predmet Teorija in zgodovina drame in gledališče.

Kandidatom prinese do 70 točk. Ocenjena je po načelih zunanjega ocenjevanja.

B) Seminarska naloga

Kandidati izberejo, pripravijo in oddajo seminarsko nalogo po Pravilih za izdelavo maturitetne seminarske naloge, ki jih je sprejela RMK na sejah od 16. 4. 1999 do 19. 12. 2001. Lahko jo povežejo s katerim koli strokovnim področjem (gl. Uvod).

Zanjo prejmejo do 10 točk, torej 10 % ocene. Ocenjena je notranje: na mentorjev predlog jo oceni šolska maturitetna komisija.

C) Dosežek v ustvarjalni delavnici

Kandidati prijavijo šolski maturitetni komisiji kot dosežek svojo stvaritev v eni izmed ustvarjalnih delavnic (dramsko-gledališki, impro-, zvočno-glasbeni, gibalni, video-filmski ali likovni).

Zanj prejmejo do 10 točk, torej 10 % ocene. Dosežek oceni šolska maturitetna komisija na mentorjev predlog.

D) Govorno-telesno izvajanje dramskega besedila z zagovorom

Govorno-telesno izvajanje izbranega dramskega besedila (odlomka) z zagovorom poteka pred imenovano šolsko izpitno komisijo pri ustnem delu splošne mature in v specializirani učilnici (z odrom in z možnostjo video- oziroma avdioreprodukcije). Besedila izbere DPK SM iz v tem katalogu navedenih izpitnih vsebin, oziroma iz za vsako šolsko leto posebej določene maturitetne teme. Odlomki so monologi oziroma monološke replike iz dramskih besedil, lahko samo iz izbranega maturitetnega sklopa, in so natisnjeni na oštevilčenih izpitnih listkih. Izbrani morajo biti tako, da kandidati lahko izberejo svojemu spolu ustrezen monolog/monološko repliko.

Šolsko izpitno komisijo sestavljajo predsednik, spraševalec, ki je učitelj predmeta teorija in zgodovina drame in gledališča, in član, ki je igralec, režiser ali dramaturg s pedagoško prakso. Določi ga DPK SM na predlog šole. Nastop se lahko snema. Lahko se uporabi video-ilustracija, oder, ozvočenje, osvetlitev itd.

Kandidati dobijo za izvajanje do 10 točk, torej 10 % ocene. Oceni ga komisija na predlog spraševalca.

3.3 MERILA VREDNOTENJA IZPITA IN POSAMEZNIH IZPITNIH DELOV

A) Izpitna pola

Merila in vrednotenje

Vsako vprašanje oziroma naloga zagotovi določeno število točk, ki skupaj prinesejo kandidatu do 70 točk. Natančnejša metodologija točkovanja je predstavljena v točkovniku, ki ga DPK moderira po pisanju pole. Dobljeno število točk za posamezne naloge ocenjevalci zapisujejo na ocenjevalne obrazce, ki so del IP.

B) Seminarska naloga

Merila za vrednotenje

Nalogo oceni mentor predmeta, pri katerem jo kandidat naredi. Oceno pisno utemelji. Upošteva strokovnost, sposobnost in kakovost razčlenjevanja in sinteze, poznavanje gradiva, utemeljevanje, povezovanje, primerjanje, sklepanje, oblikovanost in jezikovno pravilnost naloge ter izvirnost.

Merila za ocenjevanje:

0 točk	kandidat naloge ne izdelava oziroma je ne odda pravočasno;
1–2 točki	naloga je zelo skromna, močno naslonjena na vire, torej neizvirna, jezikovno in slogovno šibka, dramaturško in gledališko neinventivna, kandidat v njej pokaže zelo malo teoretičnega znanja, poznavanje snovi je nezanesljivo, izbrani problem je enostaven, oblikovanje skromno in dolžina le do 5 strani;
3–4 točke	kandidatova naloga je povprečna, večinoma neizvirna, jezikovno in slogovno slaba, dramaturško in gledališko skorajda nedomiselnost, neprepičljiva, oblikovana klišejsko, brez analitičnih prvin, pokaže malo teoretičnega znanja, izbrani problem ni zahteven, poznavanje snovi ni dovolj zanesljivo, oblikovanje je skromno, dolžina je okrog 5 strani;

5–6 točk	kandidatova naloga je le deloma izvirna, jezikovno in slogovno povprečna, a brez večjih napak, dramaturško in gledališko skromna, ne povsem prepričljiva, pokaže poznavanje literature in teme se vsaj poskuša lotiti problemsko, ima zelo malo prvin razpravljanja, refleksije, primerjanja, argumentiranja in vrednotenja, delno je literarno argumentirana, je oblikovana, njena dolžina je nad 5 strani;
7–8 točk	kandidatova naloga ni povsem izvirna, je jezikovno in slogovno dobra, večinoma prepričljiva, z zanimivo kompozicijo in hevrstično-problemsko obravnavo, vsebuje prvine razpravljanja, primerjanja, argumentiranja, vrednotenja, pokaže več kakor le osnovno teoretično znanje, oblikovana je pravilno, njena dolžina je okrog 10 strani;
9–10 točk	kandidatova naloga je povsem izvirna, jezikovno in slogovno kakovostna, skoraj brez napak, ima zanimivo, izvirno kompozicijo, je problemska, z bogato refleksijo, ima dovolj prvin razpravljanja, primerjanja, argumentiranja, vrednotenja, pokaže široko kandidatovo teoretično znanje, bogate razglede po literaturi, njena dolžina je 10 strani.

C) Dosežek v ustvarjalni delavnici

Merila za vrednotenje

Pri vrednotenju dosežka v eni izmed ustvarjalnih delavnic se upošteva kandidatova govorna in telesna kultiviranost, izvirnost in prepričljivost interpretacije, prvine kakovosti, odnos do skupine, do prostora, do predmetov, vztrajnost, celoten vtis, kritični odmevi.

Merila za ocenjevanje:

0 točk	kandidat ne more pokazati nobenega vidnejšega dosežka v delavnici;
1–2 točki	dosežek je neopazen, nedomiseln, neprepričljiv; kandidat pokaže zelo malo strokovnega znanja in spretnosti; izrazno (telesno, gibalno, gestikulacijsko) je tog, govorno slab, z mnogimi napakami; v njem ni prvin kakovosti (prvine so navedene v 3.3 D);
3–4 točke	dosežek je nedomiseln, neprepričljiv; kandidat pokaže malo strokovnega znanja in spretnosti; izrazno (telesno, gibalno, gestikulacijsko) je tog, jezikovno površen, z napakami; pokaže le nekaj prvin kakovosti;
5–6 točk	dosežek izraža nekaj domiselnosti ter je vsaj tu in tam prepričljiv; kandidat pokaže osnovno strokovno znanje in spretnosti; izrazno (telesno, gibalno, gestikulacijsko) in govorno je bolj razgiban, jezikovno le z nekaj napakami; pokaže več prvin kakovosti;
7–8 točk	dosežek pokaže več govorne in telesne domiselnosti; kandidat se poskuša vživeti v lik tudi telesno, gibalno, gestikulacijsko; govorno izvajanje je skoraj brez napak, prepričljivo; solidno strokovno znanje, spretnosti in več izvirnosti; dosti prvin kakovosti;
9–10 točk	dosežek je domiseln, opazen in odmeven, govorno (ritmično, melodično) zelo razgiban, jezikovno brez napak; kandidat se prepričljivo in izvirno (telesno, gibalno, gestikulacijsko) vživlja v lik; njegovo strokovno znanje je solidno in široko; vsebuje pomembne prvine kakovosti.

D) Govorno-telesno izvajanje izbranega dramskega besedila z zagovorom

Merila za vrednotenje

V tem delu izpita kandidati pokažejo stopnjo in kakovost svoje govorno-telesne kultiviranosti, obvladanja osnovnih igralskih tehnik, gibalne spretnosti, gestikulacije, estetski okus in presojo, ekspresivni izraz, smisel za ritem, suverenost nastopa itd.

Merila za ocenjevanje:

a) Kakovostne prvine izvajanja (do 2 točki):

zbranost – lahkotnost – jasnost – naravnost – duhovitost – umirjenost – vzdržljivost – gibčnost – energičnost – vztrajnost – jezikovna pravilnost – obvladanje osnov govorne tehnike – telesno izražanje – ustreznost, izvedba in prepričljivost gest, premikov, ritmičnih modulacij – sposobnost aktualiziranja, pomnjenja, predstavitve uprizoritvenih zamisli, improvizacije in hitrega prilagajanja na menjave v situaciji.

b) Govorno-telesno izvajanje (do 5 točk):

- 0 točk kandidat zavrne branje/izvajanje ali bere/izvaja z zatikanjem, z napakami, nerazumljivo, ne dovolj slišno oziroma artikulirano, ne prepozna besed, pomenov, ne dela stavčnih poudarkov, ne pozna melodij, napačno intonira, bere monotono, brez ritma, brez čustev, stereotipno; izvajanje je nezanimivo, neprepričljivo;
- 1 točka kandidat izgovarja glasove malomarno ali jih izpušča, večinoma ne bere smiselno, razločno, dovolj natančno, branje/izvajanje pogosto ustavi, se zmoti, ponavlja, nekaterih besed ne prepozna, ne upošteva pravorečne norme (črkuje, neustrezno naglašuje, neustrezno izgovarja glasovne različice), bere/izvaja stereotipno, šolsko, neživo, monotono, brez ritmičnega in melodičnega moduliranja; izvajanje ni zanimivo; razumevanje likov in razmerij ni ustrezno;
- 2 točki bere sicer smiselno, a pravorečnih norm ne upošteva v celoti, se moti v naglaševanju, dela napake pri členitvi in intonaciji; branje še vedno ustavlja, pogosto popravlja, le tu pa tam zmore ritmično in melodično moduliranje; razumevanje likov in razmerij med njimi je dobro; izvajanje ni zanimivo;
- 3 točke bere smiselno in razločno, večinoma upošteva pravorečno normo; besedilo ustrezno členi s premori, upošteva register, tempo in ritem; prvine izvirstnosti, malo napak, več je ritmičnega in melodičnega moduliranja, razumevanje likov in razmerij med njimi je solidno; izvajanje je vsaj tu in tam zanimivo;
- 4 točke bere smiselno, razločno in tekoče, napake so redke, besedilo ustrezno členi s premori, uporablja prvine stavčno-fonetične izvedbe (poudarke, melodične modulacije, tempo, ritmično razgibanost, intonacije, register, barvanje ...), branje je živo, duhovito, razumljivo (artikulirano); odrski izraz je ekspresiven, duhovit; izvajanje je domiselno, zanimivo; vendar je obvladovanje telesa še skromno, enako obvladovanje igralske tehnike;
- 5 točk bere brez napak, smiselno, razločno in tekoče, brez napak, z življenjem, z upoštevanjem stavčnofonetičnih pravil, ritma in vseh drugih prvin; dobro obvladovanje igralske tehnike, telesa, usklajenost besed, kretenj/gibov in mimike; izvajanje je zelo zanimivo.

c) Prosti dialog/pogovor/razlaga (do 3 točke):

- 0 točk kandidat molči ali odgovarja mimo vprašanj, ne more se osredotočiti na pričakovano vsebino; ne zmora/zna utemeljiti svojega govorno-telesnega izvajanja;
- 1 točka kandidat odgovarja vsebinsko deloma ustrezno, vendar s številnimi napakami, v pretrganih in nedokončanih povedih; skromno utemeljuje svoje govorno-telesno izvajanje;
- 2 točki kandidat odgovarja v okviru pričakovane vsebine, z zatikanjem, z nekaj napakami, mašili, na podvprašanja odgovarja ustrezno, redke napake sam popravi, lahko prosi za ponovno formulacijo ali preformulacijo podvprašanja. (Npr. če sem prav razumel podvprašanje, je treba razložiti razliko med ... Se motim?); zmora utemeljiti svoje govorno-telesno izvajanje;
- 3 točke kandidat odgovarja gladko, tehtno, brez ponavljanja, brez napak, odgovori so premišljeni, argumentirani; svoje govorno-telesno izvajanje utemelji zelo prepričljivo.

4. IZPITNE VSEBINE IN CILJI

A) Teorija drame in teorija gledališča

■ Teme	■ Kandidati znajo/poznajo:
1. Dramaturgija	razložiti pojme: dramaturgija, tradicionalna in moderna dramaturgija, teoretična in praktična dramaturgija, dramaturg, dramsko besedilo, gledališka uprizoritev, dramaturško razčlenjevanje, kritika in kritiški odzivi na dramsko besedilo in gledališko uprizoritev
2. Drama	definirati dramo
3. Gledališče	definirati gledališče
4. Dramsko besedilo	pojem, zgradba, posebnosti, literarni in dramaturški fenomen dramskega besedila
5. Prozno-dramsko besedilo	primerjati obe besedilni vrsti
6. Dramsko besedilo – zapis	posebnosti zapisa in sprejemanja, glavno in stransko besedilo (dramatikovo neposredno nagovarjanje bralca in njegov posredni govor skozi like), hkratna prepolnost in nepopolnost dramskega besedila, pomen in smisel naznak – dramatikovih sugestij za uprizoritev (inscenacija), dramsko napetost, ki jo povzroči križanje različnih interesov v situaciji
7. Vrste dramskih besedil	preduprizoritveno, uprizoritveno in uprizorjeno
8. Branje/razbiranje dramskega besedila	znajo brati in razbirati dramsko besedilo, poznajo bralne strategije, tehnike in metodične postopke
9. Kako brati dramo	Haymanov, Ballov in Vinaverjev model
10. Vrste branja	bralne tehnike, možnosti in smeri branja (uprizoritveno, branje za oder, dramaturško, problemsko, v sebi, interpretativno, po vlogah, branje z ugotavljanjem sobesedila – okoliščin v posamezni situaciji)
11. Dramaturško razčlenjevanje	dramaturške kategorije in poti njihovega razčlenjevanja (dramski prostor in čas, dramske situacije, liki, dogajanje, dogodek, aktante, konstelacije, konfiguracije oziroma kompozicije, odrski jezik, uprizorljivost besedila)
12. Razčlenjevanje uvodnih naznak	razbiranje in dramaturške funkcije naslova, podnaslova, mota, seznama oseb/likov idr.

■ Teme**■ Kandidati znajo/poznajo:**

13. Razčlenjevanje dramskega prostora

dramaturške funkcije dramskega prostora/okolja in gledališkega prostora, vrste: realni/fiktivni, nevidni/vidni; teihoskopija; heterotopija in prostorska simultanost (vloga, pomen, možnosti scenografije in osvetljave)

14. Gledališki prostor

gledališki prostor, oder kot "prostor igre": lokacija igre, pomen razdalj, funkcije in simbolika scenografije, predmetov, svetlobe, dramaturška vozlišča prostora (vogal, kot, zid, vmesni prostor, horizont), zunaj/znotraj, zgoraj/spodaj, spredaj/zadaj, naravnost/diagonalno, portal, scenografija (ikonizacija, predmeti v prostoru)

15. Vrste odrov

iluzionistični, škatlasti, simultani, elizabetinski, abstraktni, gledališče v gledališču, improvizirani, epsko gledališče, lutkovni itd.

16. Razčlenjevanje dramskega in gledališkega časa

dramaturške funkcije časa (realni in fiktivni dramski in gledališki čas, čas pisanja, čas branja, čas nastajanja uprizoritve, čas uprizoritve, prikazani in neprikazani čas)

17. Razčlenjevanje dramskega dogajanja in dramske zgodbe

konstitutivne prvine dogajanja: dramski in gledališki lik, govor; vrste dramskega dogajanja (naraščajoče, padajoče, glavno, stransko, prikazano, pripovedovano, kolektivno, zasebno), pojem in vloga dramske situacije, dramskih likov, stopnje zapletanja in razpletanja dogajanja, fiktivne posledice

18. Razčlenjevanje dramske zgradbe ali kompozicije

vrste in funkcije kompozicije (analitična, sintetična in linearna), pojmi: dramski prizor, slika, dejanje, povezovanje prizorov

19. Razčlenjevanje dramskih in gledaliških likov

dramaturške funkcije likov, aktantsko razčlenjevanje, uporabnost statistične dramaturgije, vrste likov: dramski (brani), gledališki (opazovani), glavni, stranski, epizodni, komitantni, alternativni, razčlenjevalne možnosti, označevalne možnosti, konfiguracijske možnosti, konstelacije

20. Razčlenjevanje dramskega dialoga, kontekstov, naznak (didaskalij) in didaskaličnih prvin, jezika in sloga (figuriranja)

dramaturške funkcije dramskega govora (dialoga), zgradba dialoga, govorne možnosti, razlike med vsakdanjim in dramskim govorom, pojem govornega položaja, figure povezovanja, kontekstno razčlenjevanje, simbolizacija, ironične razsežnosti, metaforika, metonimičnost, dramski oksimoron, kontrasti in drugo podobje

21. Razčlenjevanje dramskih motivov, motivacijskih sil in tem

vrste dramskih motivov, tem, motivacij

22. Ekspliciranje dramskega besedila

funkcionalno in motivacijsko eksplicirati dramsko besedilo, ga zvrstno tipologizirati oziroma razvrstiti, poiskati dramatikove bio- in bibliografske podatke ter jih uporabiti pri interpretaciji

■ Teme	■ Kandidati znajo/poznajo:
23. Interpretacija in ovrednotenje dramskega besedila	besedilo interpretirati in ga ovrednotiti (zapisati kritično presojo)
24. Razred kot dramsko-gledališka delavnica	delovati in sodelovati v dramsko-gledališki delavnici, vaditi, izvesti svoje in tuje uprizoritvene zamisli ter pri tem uporabljati teoretično znanje
25. Dramska umetnina – gledališka umetnina	znajo opredeliti in shematično prikazati obe vrsti umetnin, dramsko in gledališko, določiti in razložiti njune temeljne kategorije in načrtovati gledališko konkretizacijo
26. Sprejemanje dramske in gledališke umetnine	opaziti in razložiti finejše razlike v sprejemanju dramske in gledališke umetnine
27. Spoznavanje gledališča in gledališke umetnosti	gledališče in temeljne gledališke prvine (avtor, besedilo, igralci, občinstvo), bistvo in pomen gledališkega dogodka, temeljne gledališke konvencije in kategorije (uprostorjenje, vrste odrskega prostora, scenografij, učasenje, gledališka situacija, pomen in funkcija razsvetljave, tipi in naloge uprizoriteljev)
28. Kako gledati uprizoritev	oceniti videno gledališko uprizoritev (pridobivanje kritične zmožnosti, vzgoja lastnega estetskega okusa)
29. Uprizoritev dramskega besedila	predvideti uprizoritvene možnosti, načrtovati in uresničiti različne vaje
30. Uprizoritev izbrane/ustvarjene dramske situacije	simulirati in konkretizirati uprizoritveni postopek, arhivirati razredno uprizoritev, gledati-videti, poslušati-slišati, razumeti, oceniti, snemati gledališko uprizoritev
31. Uprizoritelji	vrste uprizoriteljev, vloge in naloge v oblikovalnih postopkih razredne uprizoritve, ki jih opravljajo režiser, dramaturg, lektor, inspicient, scenograf, kostumograf, skladatelj, šepetalka, postavljavec luči, lučni vodja, tonski vodja, rekviziter, frizer, masker, lasuljar, garderober, odrski mojster, pomočniki, igralci, statisti
32. Priprave na ogled gledališke uprizoritve	vrste in govorice delnih gledaliških sistemov
33. Po ogledu	sodelovati v problemsko-kritični diskusiji, ovrednotiti videni gledališki dogodek
34. Uprizoritveni algoritem (a)	napisati uprizoritveno besedilo za razčlenjeno dramsko besedilo/situacijo in druge vrste scenarijev (za film, za video), predvideti tehnične rešitve
Uprizoritveni algoritem (b)	sodelovati pri izbiri igralcev (avdicija) in nosilcev uprizorjanja
Uprizoritveni algoritem (c)	vlogo in naloge dramaturga

■ Teme	■ Kandidati znajo/poznajo:
Uprizoritveni algoritem (č)	aranžirno vajo, mizanscensko razpostavljanje, igro kot govorno in telesno interpretacijo vloge/lika
Uprizoritveni algoritem (d)	tehnične vaje, vloge in naloge tehničnih sodelavcev
Uprizoritveni algoritem (e)	načine in oblike arhiviranja dejavnosti v razredu kot dramsko-gledališki delavnici
Uprizoritveni algoritem (f)	povzeti in vrednotiti delo v dramsko-gledališki delavnici
35. Praktična dramaturška razčlemba izbrane dramske situacije/dramskega besedila in priprave na razredno uprizoritev	brati, razbirati, razčlenjevati, glasno brati, interpretirati, vaditi, uprizarjati, gledati, vrednotiti

B) Zgodovina drame in zgodovina gledališča

■ Teme	■ Kandidati znajo/poznajo:
1. Začetki gledališča, oblikovanje zbora, vloge solistov	prve oblike javnega gledališkega uprizarjanja, vlogo zbora in solistov
2. Antično gledališče: grško in rimsko gledališče	antično gledališče in bistvene dramaturške, etične in estetske značilnosti Ajshilove tragedije Peržani in/ali Uklenjeni Prometej in/ali Oresteja in/ali Evripidove Medeje
3. Grška tragedija, izvor, značilnosti, tragičnost, uprizarjanje	bistvene dramaturške, etične in estetske značilnosti in posebnosti Sofoklejevih tragedij Kralj Ojdip in/ali Antigona
4. Grška in rimska komedija – izvor, komičnost, komedijske strategije, rimsko gledališče	bistvene dramaturške, etične in estetske značilnosti Aristofanove komedije Lizistrata in/ali Plavtovih Dvojčkov
5. Rojevanje teoretske misli o drami	teoretično dramsko misel v Aristotelovi Poetiki
6. Srednjeveško gledališče	srednjeveško uprizarjanje duhovnih iger v cerkvah in pred njimi (na trgih), njihov izvor in oblike (duhovne, liturgične igre, farse, pasijonske igre, moralitete), bistvene dramaturške, etične in estetske značilnosti Slehernika in/ali Burke o jezičnem dohtarju
7. Renesančno gledališče (a)	glavne renesančne dramske žanre (tragedija, komedija, interludij, pastirska igra, mešani žanr, pastoral)

■ Teme**■ Kandidati znajo/poznajo:**

Renesančno gledališče (b)

bistvene dramaturške, etične in estetske značilnosti izbrane/-ih dram/-e (Calderonov Sodnik Zalamejski in/ali Machiavellijeva Mandragola), commedie dell'arte, Shakespearovih dram (Hamlet/Romeo in Julija; Otello in/ali Kralj Lear in/ali Beneški trgovec in/ali Julij Cezar in/ali Macbeth in/ali Kar hočete ...)

8. Začetki slovenskega gledališča in dramsko-gledališke teorije

začetke slovenskega gledališča, bistvene dramaturške, etične in estetske značilnosti Romualdovega Škofjeloškega pasijona in Devove operete Belin

9. Razsvetljenje: rojstvo slovenskega gledališča

bistvene dramaturške, etične in estetske značilnosti Linhartove komedije Ta veseli dan ali Matiček se ženi

10. Klasicistično gledališče

dramsko-gledališko teorijo (D'Aubignac, Boileau) in prakso v obdobjih klasicizma, baroka in rokokoja, njuno družbeno vlogo in uprizarjanje, bistvene dramaturške, etične in estetske značilnosti izbrane/-ih dram/-e: Corneillove tragikomedije Cid in/ali Racinove tragedije Fedra, Molièrovih komedij (Tartuffe/ Namišljeni bolnik; Ljudomrznik in/ali Skopuh in/ali Don Juan)

11. Razsvetljijsko gledališče

dramsko-gledališko teorijo (Lessingova Hamburška dramaturgija, Diderotov Paradoks o igralcu) in prakso v obdobju razsvetljenstva, bistvene dramaturške, etične in estetske značilnosti izbrane/-ih dram/-e (Lessingova meščanska drama Modri Natan in/ali Goldonijeva komedija Primorske zdrahe in/ali komedija Figarova svatba P. Beaumarchaisa)

12. Predromantično in romantično gledališče

spoznavanje dramsko-gledališke teorije in prakse v obdobju romantike, bistvene dramaturške, etične in estetske značilnosti izbrane/-ih dram/-e: Goethejev Faust in/ali Schillerjeva tragedija Spletke in ljubezen/Maria Stuart/Viljem Tell/Don Carlos in/ali Kleistov Razbiti vrč

13. Moderna dramatika in gledališče

dramsko-gledališko ustvarjanje v obdobju realizma, naturalizma in moderne, bistvene dramaturške, etične in estetske značilnosti izbrane/-ih dram/-e: Büchnerjeva realistična drama Vojček in/ali Gogoljeva realistična komedija Revizor, naturalistično-simbolistična dramatika H. Ibsena (Strahovi in/ali Nora), A. Strindberga (Gospodična Julija), P. Čehova (Striček Vanja in/ali Češnjev vrt in/ali Tri sestre) in Wildova simbolistična poetična drama Saloma in/ali njegova komedija Važno se je imenovati Ernest

■ Teme**■ Kandidati znajo/poznajo:**

14. Slovenska dramatika in gledališče v 19. stoletju

slovensko dramsko-gledališko teorijo na prehodu od romantike k realizmu (Nolli, Janežič, Pivko, Levstik, Stritar), pomen Slovenskega dramatičnega društva in zbirke Talija, bistvene dramaturške, etične in estetske značilnosti Levstikovega Tugomerja

15. Slovenska dramatika in gledališče ob prelomu stoletij

bistvene dramaturške, etične in estetske značilnosti izbrane/-ih dram/-e: Medvedove realistične drame Kacijanar in/ali naturalistične drame Z. Kveder Amerikanci in/ali Kraigherjeve Školjke in/ali Finžgarjevih ljudskih iger Veriga/Razvalina življenja in/ali Kristanovega Kata Vrankovića in Cankarjevih osrednjih dram (Hlapci, Kralj na Betajnovi, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, Za narodov blagor), Župančičeve poetične drame Veronika Deseniška

16. Slovenska dramsko-gledališka teorija v 20. st.

glavne slovenske dramsko-gledališke teoretike (Grafenauer, V. in L. Kralj, F. Koblar, K. Kalan, J. Vidmar, D. Moravec, A. Inkret, D. Poniž, B. Lukan idr.)

17. Moderna slovenska dramatika in gledališče

razvoj in oblike slovenske dramske in gledališke produkcije med obema vojnoma, tedanja dramsko in gledališko teorijo, družbeno vlogo gledališča, dramsko-gledališko slovensko periodiko, knjižne zbirke in tiske (npr. zbirko Mestnega gledališča ljubljanskega, revijo Maska, zbirko Dokumenti SGM, gledališke liste idr.)

18. Slovenska ekspresionistična dramatika

dramsko-gledališko prakso v obdobju ekspresionizma, dramske vrste (npr. idejno dramo, ekspresionistično enodejanko), dramaturške, gledališke, moralno-etične in estetske značilnosti in posebnosti izbrane/-ih dram/-e: Pregljjevih Beračev in/ali Majcnove Kasije in/ali Remčeve Magde in/ali Leskovčevih Dveh bregov in/ali Jarčevega Vergerija

19. Mešani dramski žanr

podrobneje dramaturško razčleniti izbrano besedilo, poznajo sodobne uprizoritvene tehnike, simultano uprizarjanje, groteskne prvine v modernem slovenskem gledališču, dramaturške, gledališke, moralno-etične in estetske značilnosti in posebnosti izbrane drame: Grumove groteskne drame Dogodek v mestu Gogi

20. Socialnokritični realizem in obdobje upora

dramsko-gledališko teorijo in prakso v obdobju socialnokritičnega realizma in upora, dramaturške, gledališke, moralno-etične in estetske značilnosti in posebnosti izbrane/-ih dram/-e: Krefta (Celjski grofje in/ali Kranjski komedijanti), Potrčeve Krefle, partizansko dramatiko (Borove Raztrgance in/ali Klopčičevo Mater)

■ Teme**■ Kandidati znajo/poznajo:**

21. Moderne dramsko-gledališke teorije

bistvena dognanja katerega izmed vidnejših dramsko-gledaliških teoretikov, npr. Wagnerja, Freytaga, Appie, Craiga, Artauda, Mejerholda, Stanislavskega, Tairova, Brechta, Grotowskega, Brooka, Kantorja, Bauscha, Pfistra, Ubersfeldove, Spolinove, Gippiusa, Dhomma, Szondija, Melchingerja, Pavisida idr.

22. Svetovna dramatika in gledališče v 20. stoletju

oblike in vrste gledališkega uprizarjanja po drugi vojni: eksperimentalno, plesno, japonsko gledališče – prvine rituala (Schechner), lutke, kabaret, pantomima, projekti, spektakli, cestno gledališče, operno in operetno gledališče; dramsko-gledališka praksa v obdobju modernizma, dramaturške, gledališke, moralno-etične in estetske značilnosti in posebnosti izbrane/-ih dram/-e: O'Neill – Strast pod brestu in/ali Dolgega dne potovanje v noč in/ali Shaw – Pigmalion; Brecht – Mati Korajža in njeni otroci; Pirandello – Šest oseb išče avtorja in/ali Eliotova poetična drama Umor v katedrali in/ali Lorcov Dom Bernarde Alba; Anouilhova "briljantna drama", Antigona in/ali Jarryjeva fantastično-groteskna igra Kralj Ubu in/ali Genetova drama krutosti Balkon; Sartrova eksistencialistična drama Zaprta vrata; Krleževa drama Gospoda Glembajevi in/ali Dürenmattova absurdna tezna drama, "tragična komedija" Fiziki; Beckettova drama absurda Čakajoč Godota in/ali Ionescova Plešasta pevka; moderne in postmoderne drame: Osbornova drama Ozri se v gnevu in/ali Mrožkov Tango in/ali Millerjev Trgovski potnik in/ali Albeejeva kulturna igra Kdo se boji Virginije Woolf? in/ali Mametova Oleanna

23. Slovenska povojna dramatika in gledališče

slovensko dramsko-gledališko prakso po drugi svetovni vojni, dramaturške, gledališke, moralno-etične in estetske značilnosti in posebnosti izbrane/-ih dram/-e: Smoletova Antigona in Torkarjeva Pisana žoga in/ali Hiengov Osvajalec in/ali Kozakova Afera/Dialogi in/ali Javorškovo Povečevalno steklo in/ali Zupanova Stvar Jurija Trajbasa/Bele rakete letijo na Amsterdam in/ali Zajčeva poetična drama Voranc/Otroka reke in/ali Strnišev/-e/-i Samorog/Žabe/Ljudožerci in/ali Božičeva groteska Vojaka Jošta ni in/ali Šeligova Ana in/ali Partljičev Moj ata, socialistični kulak in/ali Jančarjev Veliki briljantni valček in/ali Zupančičev Vladimir in/ali Jovanovičeva, drama Zid – jezero in/ali Jesihovi Grenki sadeži pravice in/ali Svetinova Šeherezada/Vrtovi in golobica in/ali Šömen-Kmecl: scenarij Poet

5. NAVODILA KANDIDATU PRI SAMOSTOJNEM DELU

5.1 PISANJE SEMINARSKE NALOGE

Seminarska naloga, dolga do 10 strani, ki so ji lahko dodane priloge, se veže na izbrani tematski sklop oziroma na teme/besedila, navedene/-a v Izpitnih vsebinah in ciljnih. Je individualno in samostojno pisno teoretično razmišljanje.

Seminarsko nalogo lahko pišejo pri katerem koli strokovnem predmetu (korelacije, interdisciplinarno povezovanje), ne le pri predmetu zgodovina in teorija drame in gledališča. Nalogo oblikujejo pod vodstvom mentorja, ki jih vodi, usmerja k virom in literaturi, jim svetuje, sodeluje pri sooblikovanju hipoteze in pri razvijanju teze, pomaga odpravljati nastale težave, spremlja njihovo delo in ga nazadnje tudi oceni.

V nalogi zastavijo in razvijejo problem, vezan na strokovne teme/besedila, ki jih za vsako leto določi DPK ali pa jih izberejo sami (besedila so navedena v Izpitnih vsebinah in ciljnih). Pokažejo sposobnosti pisnega oblikovanja idej, zamisli gledališčanja, povezovanja teorije s prakso: lahko razčlenijo gledališko uprizoritev, dramsko besedilo, lik, ključne situacije, kronotop, utemeljijo scenografsko, kostumografsko, lučno, glasbeno, videoopremo gledališke uprizoritve, kritiške presoje uprizoritve, različne uprizoritvene zamisli posameznega dramskega besedila/fragmenta s predstavitvijo teh zamisli itd.

Pred pisanjem se odločijo za temo oziroma problem in jo/ga opredelijo. Zberejo ustrezno literaturo, jo preštudirajo in izdelajo vsebinsko zasnovo naloge. Problem se ostri ne le ob prebiranju strokovne literature, ampak tudi ob gledanju gledališke uprizoritve v živo ali na ustreznih videoposnetkih, ob poslušanju avdioposnetkov ipd. Kandidati spoznajo razpoložljive vire, najpomembnejšo literaturo (osnovno dramsko besedilo v različnih izdajah, komentarje, ocene, poročila o uprizoritvah, pisma, spomine, slikovno in drugo gradivo v posameznih knjižnicah in gledališčih idr.) in nekaj gledaliških virov (npr. gledališke liste, ocene, plakate, režijske knjige, video- oziroma avdioposnetke uprizoritev, tematskih oddaj, intervjuje, portrete, filme ipd.).

Ustrezno literaturo in vire poiščejo v domači, šolski, mestni ali kateri koli drugi knjižnici oziroma gledališču ali muzeju. Raznovrstna literatura in viri omogočijo osvetlitev problema z različnih gledališč/stališč in bolj objektivno utemeljevanje subjektivnih pogledov. Dramaturška seminarska naloga se sklone s krajšo (tudi grafično) predstavitvijo uprizoritvene vizije oziroma praktično aplikacijo na gledališče(-nje). Kandidati si pomagajo z računalnikom (nalogo oblikujejo po merilih in standardih, ki veljajo za pisanje seminarskih nalog).

Navajanje mora biti pravilno in ga ne sme biti preveč. Njegova tehnika je usklajena s standardi in pravili (naslovje, uvodni deli, oblikovanje strani, mednaslovje, številčenje odstavkov, podčrtne opombe, sklepne misli, literatura). Naloga, ki mora biti jezikovno pregledana, vsebuje:

- naslov in podnaslov: v podnaslovu kandidati izpostavijo problem, ki ga obdelujejo;
- ključne besede: pet ključnih besed;
- uvod: predstavitev teme, problema, raziskovalne poti, zbiranja literature in drugih virov, navedba tistih avtorjev, ki so o problemu že pisali, in zgoščena predstavitev njihovih dognanj;
- osrednji del: pisan v obliki razlage, razprave, poročanja; vsebuje prvine opisovanja, povzemanja, primerjanja, presojanja, argumentiranja, komentiranja, navajanja, grafičnega ponazarjanja, vrednotenja in uprizarjanja; kandidati zbrane informacije navedejo, jih smiselno vdelajo v razvijanje lastne teze in jih kritično ovrednotijo; jedro naloge je večodstavčno

ali večdelno; posamezni odstavki oziroma deli so zaradi preglednosti oštevilčeni; jedro naloge je obogateno s praktičnimi, izvedbenimi, uprizoritvenimi zamislami (grafično v prilogah);

- sklepne misli: prinesejo jasen zapis teze, povzetek razvijanja misli, dognanja, kritično ovrednotenje lastnega dela; lahko so opozorilo na nerešene probleme;
- vire in literaturo: kandidati navedejo literaturo in vire, ki so jih uporabili pri izdelavi seminarske naloge;
- priloge (videozamisli, oblikovane elektronsko).

5.2 PRIPRAVA NA GOVORNO-TELESNO IZVAJANJE DRAMSKEGA BESEDILA

Kandidati pred šolsko maturitetno izpitno komisijo govorno-telesno izvedejo krajše dramsko besedilo (monolog, samogovor ali monološka replika), ki jim mora dajati dovolj opore za prepričljivo, suvereno izvajanje. Besedilo poznajo (glej podpoglavje 3.2, stran 10). Po izvajanju ustno obrazložijo svojo predstavitev. Na izvajanje se pripravljajo 15 minut, nato imajo 5–10 minut časa za govorno-telesno izvajanje in prav toliko za ustno obrazložitev. Govorno izvajanje poskušajo dopolniti, obogatiti s telesnim (gestami, mimiko, ritmičnim moduliranjem, odnosom do prostora, do umišljenega sogovorca, do predmetov, z nakazanimi premiki).

Po izvajanju svoj nastop ustno zagovarjajo, besedilo vrstno-zvrstno tipologizirajo, ga umestijo v celotno besedilo, v avtorjev opus in slogovno formacijo ter mu določijo nekaj dramaturških značilnosti/posebnosti.

6. KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI

Zakon o maturi v 4. členu določa, da kandidati opravljajo maturo pod enakimi pogoji. Kandidatom s posebnimi potrebami, ki so bili usmerjeni v izobraževalne programe z odločbo o usmeritvi, v utemeljenih primerih pa tudi drugim kandidatom (poškodba, bolezen) se lahko glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje prilagodi način opravljanja mature in način ocenjevanja znanja.

Mogoče so naslednje prilagoditve:

1. opravljanje mature v dveh delih, v dveh zaporednih rokih;
2. podaljšanje časa opravljanja maturitetnega izpita (tudi odmorov, mogočih je več krajših odmorov);
3. prilagojena oblika izpitnega gradiva (npr. Braillova pisava, povečava, kjer je prevod vprašanj nemogoč, zapis izpitnega gradiva na disketi ...);
4. poseben prostor;
5. prilagojena delovna površina (dodatna osvetlitev, možnost dviga ...);
6. uporaba posebnih pripomočkov (Braillov pisalni stroj, ustrezna pisala, folije za pozitivno risanje ...);
7. izpit s pomočnikom (npr. pomočnik bralec ali pisar);
8. uporaba računalnika;
9. prirejeni ustni izpit in izpit slušnega razumevanja (oprostitev, branje z ustnic, prevajanje v znakovni jezik);
10. prilagoditev opravljanja praktičnega dela maturitetnega izpita (npr. prilagoditev opravljanja seminarske naloge, vaj);
11. prilagojeni način ocenjevanja (npr. napake, ki so posledica kandidatove motnje, se ne upoštevajo, pri ocenjevanju zunanji ocenjevalci sodelujejo s strokovnjaki za komunikacijo s kandidati s posebnimi potrebami).

7. PRIMERI IZPITNIH VPRAŠANJ IN NAVODILA ZA OCENJEVANJE

■ Izpitna pola

(Op.: kandidat ima ob sebi besedilo S. Gruma Dogodek v mestu Gogi, odgovore zapiše s kemičnim svinčnikom, skicira ali grafično ponazarja s svinčnikom ali suhimi barvicami.)

1. Določite razliko med dramskim in gledališkim likom:

2 točki

2. Določite razliko med dramsko in gledališko situacijo:

4 točke

3. Pojasnite termina:

drama: _____

dramaturgija: _____

4 točke

4. Odgovorite (obkrožite pravilen odgovor):

a) Ali dramsko besedilo lahko beremo tako kakor pesem, esej, prozo? DA NE

b) Je dramsko besedilo sploh mogoče brati brez misli na (u)gledališčenje? DA NE

c) Ga je mogoče razbirati brez osnovnega dramaturškega/gledališkega znanja? DA NE

d) Beremo pri prvem branju tudi naznake? DA NE

e) Spodbuja dramaturško branje tudi domišljijško gledališčenje? DA NE

5 točk

5. Določite pomen naznak (didaskalij) v:

– renesančnem (npr. Shakespearovem) dramskem besedilu:

– realističnem (npr. Ibsenovem) dramskem besedilu:

– modernem (npr. Grumovem) dramskem besedilu:

6 točk

6. Kateri dve nasprotujoči si lastnosti ima dramsko besedilo in kako ju upoštevajo uprizoritelji?

4 točke

7. Podčrtajte med navedenimi vlogami občinstva tisto, ki je po vašem mnenju najpomembnejša:

je pasivni sprejemnik – je opazovalec, ki se ne more sproti glasno odzivati – je odločilni akter, ki izbira z odra poslano informacijo in ustvarja pomen celotne uprizoritve – sočustvuje z liki, presoja njihova dejanja in besede – je glavni kritik pokazanega.

2 točki

8. Kateri podobi (figuri) sta najbolj tipični za gledališče (po A. Ubersfeld)?

2 točki

9. Katera tri temeljna vprašanja o gledališkem prostoru se zastavljajo igralcu, ki ga izdela fonično in gestikulacijsko?

a) _____

b) _____

c) _____

3 točke

10. Kaj določa aktantski model v dramskem besedilu?

2 točki

11. Dopolnite:

Dramsko-gledališki diskurz je množica jezikovnih _____, ki jih proizvedejo _____ in _____. Pojasnite dvojno izjavljanje v dramskem besedilu: _____

5 točk

12. Katere podatke daje uvodna "scenična opomba" v Grumovi groteskni drami Dogodek v mestu Gogi (pomagajte si z besedilom, lahko tudi izpisujete oziroma navajate)?

Daje podatke o:

prostoru	
likih	
predmetnosti	
avtorjevemu odnosu do snovi	
vzdušju	

5 točk

13. Kaj označuje ustavljena ura v Elzini sobi!?

1 točka

14. Na kateri zgodovinski tip gledališča vas spominja Grumova zamisel simultanege prizorišča?

Utemeljite: _____

Kateri znameniti ruski režiser je vplival na Grumovo odločitev za posebno "scenografijo"?

3 točke

15. V 2. dejanju Dogodka je Grum uporabil daljši navedek. Navedite dramo, iz katere je navajal:

in njenega avtorja: _____.

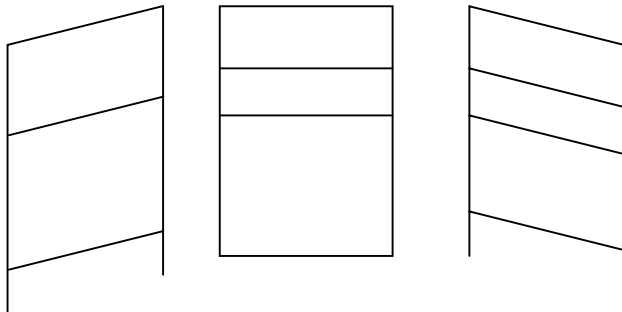
Oblikovana je z/s _____
kompozicijo.

V eni povedi povzemite dogajanje navedene drame do izbrane situacije:

Pojasnite dramaturško funkcijo tega/takšnega daljšega navedka:

5 točk

16. V ustrezne prazne prostore – "sobe" – na skici vpišite temo, ki je osrednji problem v njej živečega Gogovca/Gogovke.

Teme: travmatično stanje, trpljenje, gnus, ljubezen, željnost, sovraštvo, igra, spolna neizživetost, fetišizem.

3 točke

17. Navedenima Gogovcema določite njuno povezanost z osrednjim ženskim dramskim likom:

Lik	Povezanost z osrednjim ženskim likom
Klikot	
Prelih	

2 točki

18. V levi zgornji prazni kvadrat dopišite repliko, ki je po vaši presoji ključna za Hano. Pomagajte si z besedilom.

Mene ni nikdar nihče poželet!

Tudi mene ni nikdar nihče poželet!

Gospa, je li res - ali je bil res tisti igralec ravno tako bolan kot jaz? Kolnem jo, kolnem - in -ne, kaj bi dal, da bi jo poznal revo!

Bogve, kako se ji je izpridilo življenje, ubogi, vsakemu se izpridi kako.

Afra, pusti, da se razodenem Teobaldu, pusti, da sem mu mati!

Svinje, svinje, svinje!

Prived je edini paradiž, iz katerega ne moremo biti pregnani!

Prvega dekle ne pozabi nikoli!

2 točki

19. Ključni, prelomni dogodek drame je povezan z osrednjim ženskim likom. V krajši refleksiji (od 190 do 210 besed) opišite ta dogodek, razložite njegov dramaturški pomen in posledice za lik. Pazite na jezik.

10 točk

■ Navodila za ocenjevanje

1. Dramski lik nastaja v bralcu ob branju dramskega besedila, gledališki pa v gledalcu ob gledanju gledališke uprizoritve, upoštevajoč celotni besedilni/uprizoritveni kontekst.

1 + 1 točka

2. Dramska situacija je temeljna razčlenjevalna dramaturška enota/je dramska figura/je celota besedilnih in odrskih danosti/je nastalo razmerje, ki obstaja med liki ter med liki in konkretnim ali idealnim kontekstom/je zmerom kronotopična/v njej ni ne scenografskih ne konfiguracijskih sprememb/pokaže trenutno stanje in odkriva akcijski tloris drame kot gibanje nasprotnih sil.

Kateri koli odgovor 2 točki

Gledališka situacija, v kateri se vidno spopadejo različni interesi, nastane (na umetno osvetljenem "polju igre"), ko **igralec** v neki vlogi **soigralcu** v drugi vlogi, v nekem posebnem prostoru/času, nekaj pove/stori (navadno gre za vzporejanje različnih interesov), ta pa ga gleda/poslušša, ga poskuša razumeti, se do povedanega opredeliti, odgovoriti, se odzvati; medtem ju lahko opazujejo/poslušajo drugi liki, zagotovo pa **gledalci**.

Če odgovor vsebuje vse tri podčrtane komponente – 2 točki

3. Drama je književno delo, ki pripada dramatiki in je praviloma namenjeno gledališkemu prikazovanju.

1 + 1 točka

Dramaturgija je teoretična refleksija o drami in gledališču/je literarna in gledališka veda, ki dramsko besedilo razume kot literarni, dramaturški in gledališki uprizoritvi namenjeni fenomen.

Eden od obeh odgovorov, po smislu: 1 točka za dramski, 1 točka za gledališki del odgovora 1 + 1 točka

4. a) NE, b) NE, c) NE, d) NE, e) DA

1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 točka

5. Opisno: Kandidat pove, da so naznake v renesančnih besedilih zelo skromne, da jih skoraj ni bilo, ker je bil avtor med igralci, oziroma so se razumele iz besedila (didaskalične prvine v diskurzu), v Shakespeareove drame so jih večinoma vnesli pozneje; pomembnejše in pogostejše, tudi daljše, se pojavijo v realističnih oziroma naturalističnih dramskih besedilih, v katerih imajo najrazličnejše funkcije, od označevalnih do uprizoritvenih; v modernističnih besedilih, tudi v Dogodku, se pogosto osamosvajajo, postajo novelice, se lahko razširijo v več strani dolga pojasnila o dogajanju in likih, tu in tam pa so, kakor pri Grumu, neuprizorljive.

2 + 2 + 2 točki

6. Prepolnost in nepopolnost; uprizoritelji ju praznijo (brisanje naznak) oziroma polnijo (praznine).

1 + 1 + 1 + 1 točka

7. Pričakuje se, da bo kandidat podčrtal tretji odgovor.

2 točki

8. Metonimija in oksimoron.

2 točki

9. a) Kam gre moj glas? b) Od kod govorim? c) Kakšni prostorski odnosi gradijo moje telo in moj glas?
- 1 + 1 + 1 točka*
10. A1 hoče, da subjekt želi objekt v korist A2, pri čemer mu nekdo pomaga, drugi pa mu nasprotuje/razmerja med liki.
- 2 točki*
11. ... znakov – dramatik in uprizoritelji; hkrati: premi diskurz avtorja in odvisni diskurz likov.
- 1 + 1 + 1 + 2 točki*
12. O prostoru: usodni rob, predmestje, podirajoče se hiše, za njim pokopališče, mrtvo predmestje; o likih: malo jih je, so polmrtvi, živijo po sobah, odtujeni, osamljeni, čudaki, kakor lutke ali predmeti; o predmetnosti: hiše, ogledala, slike, omare, flavta, lutka; o avtorjevem odnosu do snovi: zelo malo ljudi še mora biti po sobah, zagotovo visi, kakor prilepljeni, seveda je zaljubljen idr.; o vzdušju: neznosno soparno je, da kar duši.
- Kandidat izpiše vsaj enega izmed označevalcev v naznakah.
- 1 + 1 + 1 + 1 + 1 točka*
13. Je označevalec časa.
- 1 točka*
14. Na srednjeveško gledališče, ki je uporabljalo simultano prikazovanje različnih prizorov – podobno kaže Grum gledalcu različne odprte sobe; Tairov.
- 1 + 1 + 1 točka*
15. Strahovi; H. Ibsen; analitično; v povedi mora kandidat omeniti oba osrednja dramska lika, Osvalda in gospo Alvingovo, in navesti, kaj mati spoznava o sinu; npr. grbavi Teobald, ki bi rad postal igralec, torej umetnik, vadi sklepni prizor Strahov ter z njim izraža sebe in svoj pogled na svet in človeka, "sonce" razume kot Gogovec.
- 1 + 1 + 1 + 2 točki*
16. Leva hiša: Hana – travmatično stanje; srednja hiša od zgoraj dol: Klikot – ljubezen; Afra in Tarbula – spolna neizživetost/sovraštvo; desna hiša od zgoraj dol: Teobald – igra; Elza – trpljenje; Gapit z lutko – fetišizem.
- 8–9 pravilno vpisanih tem 3 točke;
6–7 pravilno vpisanih tem 2 točki;
4–5 pravilno vpisanih tem 1 točka*
17. Npr. pisar Klikot Hano platonsko ljubi, jo opazuje, ji piše pisma, ji odnese Preliha, kar mu da snov za novelo; komi Prelih, posiljevalec, Hanin prvi, dobi zaslužen kazen, Hana ga udari in se s tem vsaj začasno osvobodi za življenje.
- Vsako pravilno pojasnilo 1 točka, torej 1 + 1 točka*
18. Npr.: Prvi se ne pozabi nikoli!/Moje jutro!/Treba se ga je bilo vendar osvoboditi/Naj živi, naj živi – samo da je mrtev!
- 2 točki*

19. Krajša (esejistična) refleksija o Hani:

*Opis dogodka do 2 točki,
razlaga dramaturškega pomena ključnega dogodka, tj. Haninega udarca, do 3 točke,
navajanje posledic za Hano do 2 točki,
ustrezna dolžina 1 točka (dolžina od 190 do 210 besed je 1 točka, za manj ali več besed je 0 točk),
jezikovna pravilnost 2 točki (2 jezikovni napaki – 1 točka, pazimo zlasti na navajanje)*
Skupaj 70 točk

8. LITERATURA

Pri pripravi na splošno maturo kandidati uporabljajo učbenike in učna sredstva, ki jih je potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje. Potrjeni učbeniki in učna sredstva so zbrani v Katalogu učbenikov za srednjo šolo, ki je objavljen na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo www.zrss.si.

- ARISTOTEL, 1982₂: Poetika, prev. in op. Kajetan Gantar, Ljubljana, CZ.
- BROOK, Peter, 1971: Prazen prostor, prev. Rapa Šuklje, Ljubljana, knjižnica MGI.
- CASSON, Herbert Newton, 1995₂: Umetnost govora, prev. Franka Levstik, šola retorike, Ljubljana, Pravljično gledališče.
- DHOMME, Sylvain, 1969: Moderno gledališče v zadnjih sto letih, Ljubljana, DZS.
- EFROS, Anatolij, 1980: Gledališka vaja – ljubezen moja, Ljubljana, knjižnica MGI.
- Enciklopedija Slovenije, 2, Ljubljana, MK, 1988.
- FATUR, Silvo, ŠTRANCAR, Marjan, 1996: Abecedarij književnosti, Ljubljana, Zavod RSŠŠ.
- GROTOWSKI, Jerzy, 1973: Revno gledališče, prev. T. Kralj, Ljubljana, knjižnica MGI.
- HRVATIN, Emil, idr., 1996: Prisotnost, predstavljanje, teatralnost, Ljubljana, Maska.
- INKRET, Andrej, 1972_b: Gledališki feljtoni, Ljubljana, CZ.
- 1986: Drama in gledališče, Ljubljana, DZS.
- 1988: Drama, Dramatika, Dramatizacija, Dramaturgija, gesla v Enciklopediji RS 2, Ljubljana, MK.
- KERMAUNER, Taras, 2002: Slovenska povojna dramatika, v: Slovensko gledališče in slovenska dramatika v drugi polovici 20. st., Dokumenti SGM, Ljubljana.
- KOBLAR, France, 1972/73: Slovenska dramatika I, II, Ljubljana, SM.
- KOS, Janko, 1975: Pregled slovenskega slovstva, Ljubljana, DZS.
- 1983, 1994₂: Očrt literarne teorije, Ljubljana, DZS.
- KOTT, Jan, 1985: Gledališki eseji, izbr. in prev. Darja Dominkuš, Ljubljana, knjižnica MGL.
- KRALJ, Lado, 1998: Teorija drame, Ljubljana, DZS.
- KRALJ, Lado, PREDAN, Vasja, 1997: 500 dramskih zgodb: vodnik po svetovni in domači dramatici, geslovník, Ljubljana, MK, zbirka Cicero.
- KRALJ, Vladimir, 1984₂: Dramaturški vademekum, Ljubljana, MK.
- LUKAN, Blaž, 1996: Gledališki pojmovnik za mlade, Maribor: Aristej.
- 2001: Slovenska dramaturgija, Ljubljana, SGM.

PAVIS, Patrice, 1997: Gledališki slovar, prev. Igor Lampret, Ljubljana, knjižnica MGL.

POGAČNIK, Jože, 1998: Slovenska književnost 1, Ljubljana, DZS.

PONIŽ, Denis, 1994: Kratka zgodovina evropske in ameriške dramatike od antike do postmodernizma, Ljubljana, Mihelač.

– 1995: Komedija in mešane dramske zvrsti, Ljubljana, Znanstveno in publicistično središče, Sophia 2.

– 1996_b: Anatomija dramskega besedila, Ljubljana, Mala edicija ZPS.

– 2001: Dramatika, V. Slovenska književnost 3, Ljubljana, DZS.

PREDAN, Vasja, 1989: Gledališče, v: Enciklopedija Slovenije, zv. 3, Ljubljana, MK.

– 1996: Slovenska dramska gledališča, kratek oris, Ljubljana, knjižnica MGL, 122.

SZONDI, Peter, 2000: Teorija sodobne drame 1880–1950, Ljubljana.

ŠTIH, Bojan, 1981: Slovenski theater gori postaviti, o pomenu in namenu slovenskega gledališča, Ljubljana, MK, Kondor 198.

ŠTRANCAR, Marjan, 1994: Ivan Cankar, Hlapci, v: Književnost v drugem letniku srednje šole, priročnik za učitelja, Ljubljana, Zavod RSŠŠ.

– 1995_b: Šolska ura z Grumovim Dogodkom v mestu Gogi, Ljubljana, Zavod RSŠŠ.

– 1996_b: Maturitetna dramska besedila, gradiva za medbesedilne šolsko-dramaturške primerjave, Ljubljana, Zavod RSŠŠ.

– 1997_b: Šolska ura z Molièrovim Tartuffom, Ljubljana, Zavod RSŠŠ.

– 2002: Od drame h gledališču v gimnazijski učilnici, Ljubljana, DZS.

UBERSFELD, Anne, 2004: Brati gledališče, Ljubljana, knjižnica MGL.

ZUPANČIČ, Zdravko, 1993: Mali gledališki vedež, Ljubljana, Pravljичno gledališče.